

درس پانزده (درس آزاد)

موسیقی سیستان و بلوچستان

تعداد کمی از صاحب نظران معتقدند در قدیم مقامی به نام زابل کبری (نسب به زرتشتیان

سیستان) وجود داشته که امروزه از میان رفته است

ترانه‌ها و تصنیف‌های اصیل سیستان و جنوب خراسان (بیرجند) از نظر گردش نغمه و ریتم بسیار به هم شبیه است. موسیقی سیستان و بلوچستان، یادگاری از ادوار مختلف تاریخی است که فرهنگ و تمدن ایران باستان را در این گوشه از سرزمین، تداعی می‌کند. طنین موسیقی سنتی و مذهبی سیستان و بلوچستان از شمال گرفته تا جنوب، یادآور خاطره‌های خوش و تلخی است که برگرفته از احساسات پاک و دلنشین مردم غمخور و مرزدار کشورمان در این منطقه از ایران است.

موسیقی مقامی بلوچستان در میان تمام موسیقی‌هایی که در نواحی مختلف ایران وجود دارند از باایت و کیفیت ویژه‌ای برخوردار است. تنوع ملودیک و ریتمیک آثار نوازندگان صاحب وجود سازهایی با بافت و ساخت متفاوت با سازهای دیگر مناطق ایران جلوه‌ای خاص به موسیقی این خطه از کشورمان داده است.

موسیقی بلوچستان به علت بهجوار بودن با کشور پاکستان تحت نفوذ و تاثیر متقابل فرهنگ های بلوچی و هنری قرار گرفته و باعث شده که طی چند قرن اخیر از تاثیرات موسیقی هنری دور نماند و در اجرای ترانه ها و نواهای موسیقی محلی مان نوازندگان بلوچ با ادوات موسیقی خود تاثیرات این اختلاط هنری را عیناً به گوش ما برسانند.

صوت و نازیک، با ترانه و آواز همراه است. آهنگ های صوت متنوع نیست و یکساختی آشکاری در آن مشاهده می شود اما ترانه های صوت کاملاً متفاوت می باشد. در

آهنگ های نازیک تنوع زیادی دیده می شود که در مراسم عروسی نواخته

موسیقی نوازان ماهر سیستان اکثر در شهر خاش زندگی می کنند.

موسیقی حماسی و پهلوانی، و قلیح تاریخی و حماسی بلوچستان را بیان می کند و در مجالس بزرگان توسط

پهلوانان و همراهانش اجرا می شود

که نوعی ورزش هم به حساب می آید.

موسیقی درمانی که به اصطلاح کوتاتی می‌گویند برای درمان بیماری‌های روحی به کار می‌رود.

موسیقی سپت، این نوع موسیقی توسط زیورآلات زنان نواخته می‌شود.

هر چند تلفیق موسیقی بلوچستان با مراسم و سنن قومی باعث شده که تا این حد حفظ شود اما با پهنای گسترده‌ای که دارد تقسیمات فراوان و نام‌ها و واژه‌های بسی‌پدید آورده و همانند موسیقی سایر اقوام ایرانی نشانه‌های زیادی از باورهای اسلامی دارد.

ترانه‌های حامیانه بلوچستان در مراسمات و اعیاد، جایگاه ویژه‌ای دارد.

سپت (صفت) به معنای پرستش و تجید آهنگی که هنگام تولد نوزاد به مدت ۱۴ روز زنان آن منطقه به صورت دسته‌جمعی این ترانه را می‌خوانند. موضوع متن این اشعار، خدا، رسول و بزرگان دین می‌باشد.

وربت پس از زایمان به صورت گروهی توسط زنان خوانده می‌شود.

شپناکی اجرای این ترانه پس از وضع حمل توسط بستگان خوانده می شود، معمولاً دسته جمعی و میان دو گروه از خوانندگان تناوباً به صورت سوال و جواب تعویض می گردد.

لاروشگانی در شب ششم تولد نوزاد خوانده می شود.

کواتی یکی از قشنگ ترین موسیقی های سیستانی به شمار می آید.

آواز کواتی بدون هیچ سازی است.

لیلودر حقیقت همان لالایی است با آهنگی کشیده و ملایم است که برای نوزادان صوت آهنگ های شاد

همراه با ترانه های در مورد زیبایی های طبیعت می باشد.

نازیک به معنی ستایش است برای شش شب مراسم عروسی اجرای شود.

لارو و هالود آخرین روز مراسم عروسی اجرامی گردد لارو با حضور ده نوازنده ماهر صورت می گیرد
کسی است که رهبر نوازندگان گروه است که با دهل می نوازند و با ریتم های خود اعضای گروه خود را
همیاری می کند اگر رهبر گروه دست بکشد باید اعضا چیزی نوازند.

و اما شاخص ترین ویژگی این کتاب که آن را به اثری ارزشمند و تاریخی مبدل کرده است، تحلیل
صورت گرفته بر نوای دهل و سرنای سیستان و نگارش نت این نواست.

تبدیل نوای سرنا و دهل سیستان به نت، بس دشوار بوده و نیاز به زمان زیادی داشت. مشکل فرار و در این ثبت مربوط به قسمت های فرازونشیب نوا بود؛ زیرا با سرعتی بالا اجرا شده و به دست آوردن ریز صدایایی که نواخته شده بود بسیار سخت و نیازمند تمرکز بالا، توجه فوق العاده و تامل بسیار است. عمل نت نویسی پس از مدتی طولانی به نتیجه رسید.

آن چه نوازنده می نوازد در چارچوب ردیف نوازی و البته به صورت مرکب نوازی در سه دستگاه و دو گوشه می باشد. به این صورت که از دستگاه ماهور شروع به نواختن نموده پس از آن وارد دستگاه سه گاه و سپس وارد دستگاه شور و ماهیه بیات ترک می گردد و با دشتی به کار خود خاتمه می دهد. در حین نوازندگی ریتم تغییر می کند، بدین گونه که شروع قطعه با حالت سلو بوده و مخصوص فراخواندن مردم است و مردم کم کم برای رقص چوب به دور نوازنده ها حلقه می زنند. نوازنده ها با ریتم ۲/۴ و سرعت ۹۰ نواختن را ادامه می دهند و پس از چند دقیقه ریتم تغییر کرده و سرعت می گیرد. حالت دستگاه عوض می شود و یک نفر در وسط با سرعت به دور خود می چرخد و گاهی نوازنده دهل حرکات قدرتی و زیبایی به نمایش می گذارد.

حال زمان اجرای رقص شمشیر است که توسط دو نفر اجرا می شود و این زمان رسیدن به

اوج رقص است. نوازندگی با دو مرتبه تغییر در دستگاه و ریتم ادامه پیدا می کند و مدتی بعد

سرعت کاهش

می یابد.

ابتدا با ریتم ۲/۴ و سرعت ۹۰ در دستگاه ماژور شروع می شود. سپس سرعت به ۱۰۰ می رسد. پس از

مدتی با سرعت ۱۰۵ وارد دستگاه سه گاه شده و سپس با افزایش سرعت به ۱۱۰ و تغییر ریتم به ۳/۸ وارد مایه

بیات ترک می شود. در این ریتم سرعت افزایش می یابد. و در انتها با ورود به مایه شور دشتی و

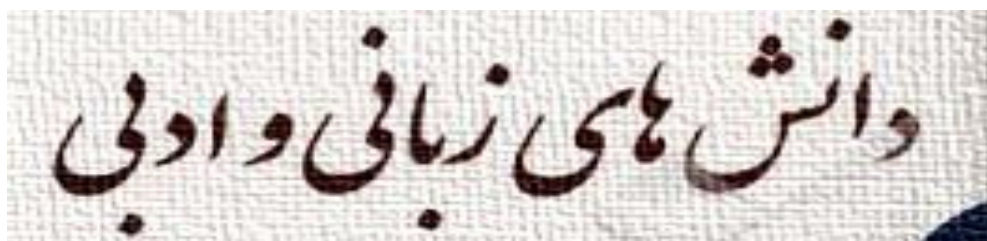
کاهش سرعت خاتمه می یابد.

۱- موسیقی های بلوچستان چند نوع اند؟

۲- سازهای بلوچستان چند نوع اند؟

۳- موسیقی گواتی کجا نواخته میشود؟

در این بخش به نکته شروع بندها اشاره میشود رعایت **شروع بند** مساوی است با زیبا شدن انشا و طرز صحیح نوشتن. شروع بند عبارت است از این که در شروع بند اول باید به میزان دو سانتی متر فاصله باشد و تا آخر بند دیگر فاصله ای نیست.

نکته دوم : در این قسمت آشنایی با وند در ساختمان کلمات غیر ساده است. یک جز بی معنی وجود دارد که به آن ها وند می گویند .

وند ها به سه دسته تقسیم میشود :

پیشوند : جز بی معنایی که در اول کلمات می آید. با ادب

پسوند: جز بی معنایی که در آخر کلمه می آید . خردمند

میانوند: جز بی معنایی که میان دو جز معنی دار می آید. سرتاسر

کار گروهی

۱_ در مورد یکی از خوانندگان سیستانی در کلاس گفتگو کنید؟

- ۲_ به صورت گروهی موسیقی سیستانی را در کلاس بخوانید؟
۳_ در مورد یکی از سازهای موسیقی تحقیق به کلاس آورید .

فعالیت های نوشتاری

مفرد کلمات زیر را بنویسید.

جامگان: سلاطین: مردمان:
دانشجویان: شبان: ساعات:

سیستان

ن زابلی ام کویرگلدان من است   ای غیرت رستمه جان من است
هر چند که چهره ام ترک خورده ولی   صد قافله اشک جان من
مردم زابل همه ازاده اند   دست به دست پینه
این سیستان کجاست که از بوی نان ان   دایم معطرست مسام

این سیتان کجاست که تاریخ ملک ماست نازان به پاسداری
رقص توفان نیست این در سرزمین سیتان بغض تقدیر است که اینک
باد خشم الودمی با فد طناب خاک را برگردن فرزند مادری
سیتان زاده پاک من است خاک چو جانم به تن است

کاری از دانش آموز مهنیار رکنی دانش آموز پایه، منضم دبیرستان

پسرانه شاهد شهید اسلامی

دبیر مربوطه جناب آقای علی اکبر شیخی دبیر ادبیات